

Сумський державний педагогічний університет
імені А.С. Макаренка

Сюткін С.І.

Географія населення

методичні вказівки для виконання самостійної роботи студентів

Суми
СумДПУ імені А.С. Макаренка
2016

*Рекомендовано до друку вченою радою
природничо-географічного факультету
Сумського державного педагогічного університету
імені А.С. Макаренка
(протокол № 8 від 31 березня 2016 р.)*

С 98 Сюткін С.І. Географія населення : методичні вказівки для виконання самостійної роботи студентів / С.І. Сюткін; Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка. – Суми : СумДПУ, 2016. – 28 с.

Рецензенти:

Барановський М.О., доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри географії Ніжинського державного педагогічного університету імені М.В. Гоголя.

Нешатаєв Б.М., доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри загальної та регіональної географії Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка.

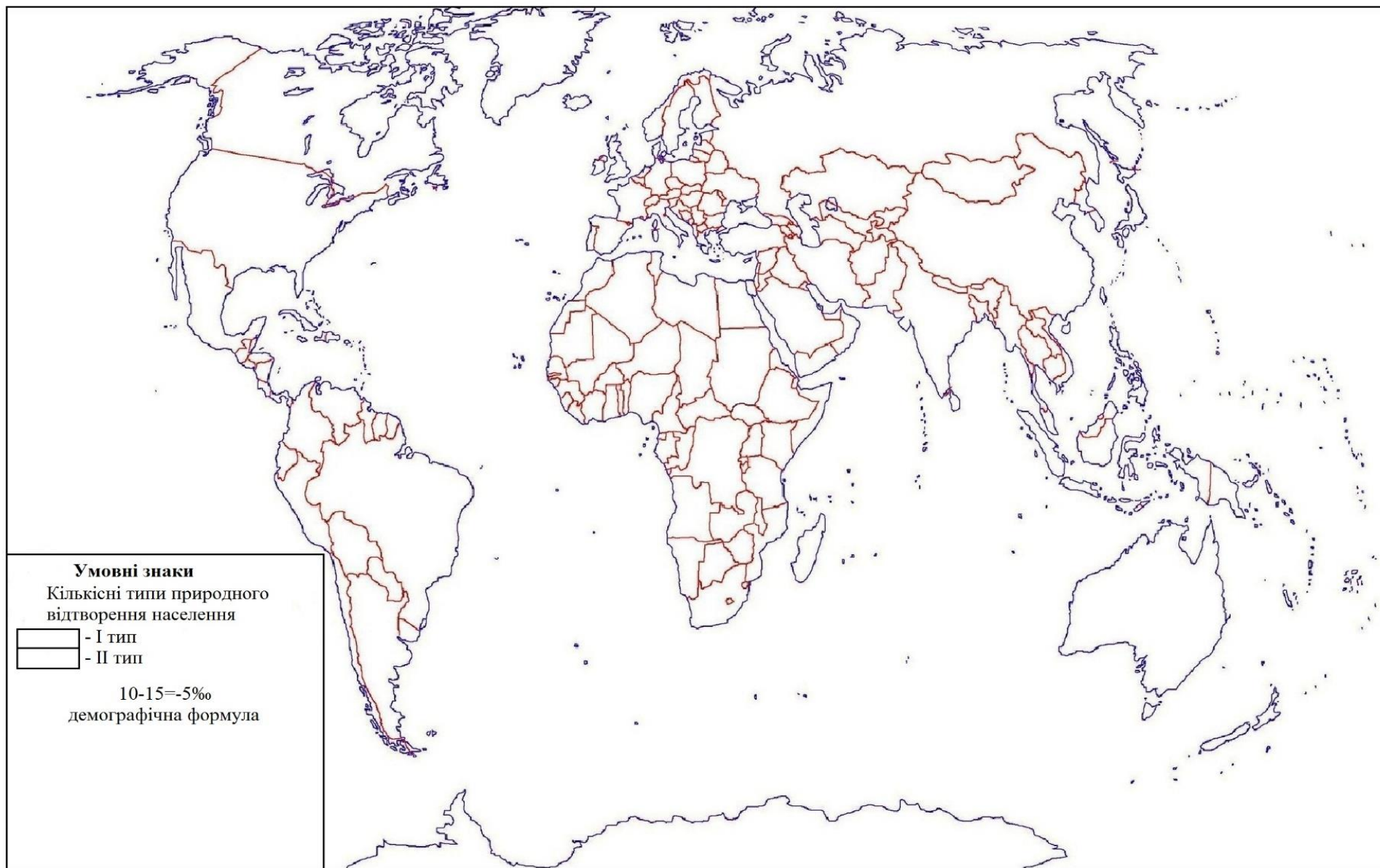
Структура завдань робочого зошиту відповідає основним темам нормативного курсу «Географія населення». Запропоновані завдання орієнтують студентів на активну пізнавальну діяльність, самостійну творчу працю тощо, формують вміння розв'язувати практичні задачі та коректно оформляти результати графічно-розрахункових робіт. У виданні містяться приклади тестових завдань для перевірки знань на модульних контрольних роботах.

© С.І. Сюткін, 2016

© СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2016

Типи природного відтворення населення

- [illegible]

Завдання № 2

Геодемографічна ситуація в Україні

1. Поясніть специфіку географічного вивчення статеві-вікового складу населення та його природного і механічного руху.
2. Дайте визначення науковій категорії «геодемографічна ситуація».
3. Чому геодемографічна ситуація вважається своєрідним індикатором стану соціального середовища?
4. Розрахуйте показник природного приросту населення в регіонах України та запишіть його у відповідну колонку таблиці 1. Виділіть максимальні і мінімальні показники народжуваності, смертності і природного приросту.
5. Кольорами на контурній карті покажіть територіальну диференціацію природного руху населення (дивіться запропоновані умовні позначення).
6. Штриховкою на контурній карті покажіть територіальну диференціацію вікових особливостей населення України (дивіться запропоновані умовні позначення).
7. Проаналізуйте створену картосхему, знайдіть територіальні закономірності, поясніть їх прояв з використанням факторів відтворення населення, виділіть регіони з найкращою та найгіршою демографічною ситуацією в Україні. Висновки занотуйте.

Таблиця 1.

Кількісні характеристики геодемографічної ситуації

<i>Адміністративно-територіальні одиниці</i>	<i>Народжуваність ‰</i>	<i>Смертність ‰</i>	<i>Природний приріст ‰</i>	<i>Середній вік населення (роки)</i>
Україна	9,6	15,4		40,2
АР Крим і Севастополь	8,6	14,4		40,1
Вінницька	10,6	17,3		40,8
Волинська	12,6	13,7		37,4
Дніпропетровська	8,6	15,8		40,6
Донецька	7,4	17,1		41,8
Житомирська	11,0	15,8		40,0
Закарпатська	13,4	11,7		36,3
Запорізька	8,5	15,4		41,0
Івано-Франківська	12,6	11,8		38,2
Київська (без м. Київ)	9,6	16,5		40,3
Місто Київ	8,0	11,5		38,8
Кіровоградська	10,0	17,7		41,1
Луганська	7,8	16,8		41,8
Львівська	11,4	12,2		38,8
Миколаївська	10,3	15,2		39,9
Одеська	9,6	15,7		39,3
Полтавська	9,1	17,2		41,5
Рівненська	13,8	12,8		36,7
Сумська	8,9	17,1		41,8
Тернопільська	12,0	13,7		39,5
Харківська	8,0	16,5		40,9
Херсонська	10,8	15,1		39,6
Хмельницька	10,8	15,6		40,6
Черкаська	9,6	17,1		41,6
Чернівецька	12,5	12,7		38,3
Чернігівська	8,2	18,9		42,8

Пояснювальна записка до картосхеми «Геодемографічна ситуація в Україні»:

Завдання № 3

Розв'язання задач та приклади контрольних тестових запитань

Задача 1.

В N-ській області за минулий рік народилося 10 тис. немовлят при середньорічній чисельності населення 1 млн. осіб. Розрахуйте коефіцієнт народжуваності.

Розв'язок:

Відповідь: коефіцієнт народжуваності становить

Задача 2.

В селі Кукуєво за минулий рік народилося 6 дітей та померло 10 осіб. Середньорічна чисельність населення становила 500 осіб. Напишіть демографічну формулу для даного населеного пункту.

Розв'язок:

Відповідь: демографічна формула виглядає наступним чином:

Задача 3.

Складіть демографічний прогноз для країни «Z» з населенням у 1 млрд. осіб, народжуваністю 25‰, смертністю 10‰, від'ємним сальдо міграцій (-5‰). Яка чисельність населення буде в ній через 5 років?

Розв'язок:

Відповідь: населення країни «Z» через 5 років буде становити

Приклади теоретичних і фактологічних тестових запитань:

1. *Кого в географії населення називають «маятниками» або «човниками»?*

а) дрібних базарних торговців; б) працівників житлово-комунального господарства; в) мешканців міських агломерацій; г) іноземних туристів; д) машиністів локомотивів; е) іспанських конкістадорів; ж) пастухів.

2. *Який із пропонованих нижче показників характеризує активне сальдо міграцій:*

а) -5‰; б) 0%; в) 0‰; г) 15€; д) 17\$; е) 103,7%; ж) 3,7‰; з) ☺; і) ♥.

3. *Назвіть найменшу за чисельністю населення країну світу:*

а) Китай; б) Ватикан; в) Гібралтар; г) Піткern; д) Кабо-Верде; е) Науру; ж) Ліхтенштейн; з) Мальта; і) Монако; й) Шрі Ланка; к) Люксембург.

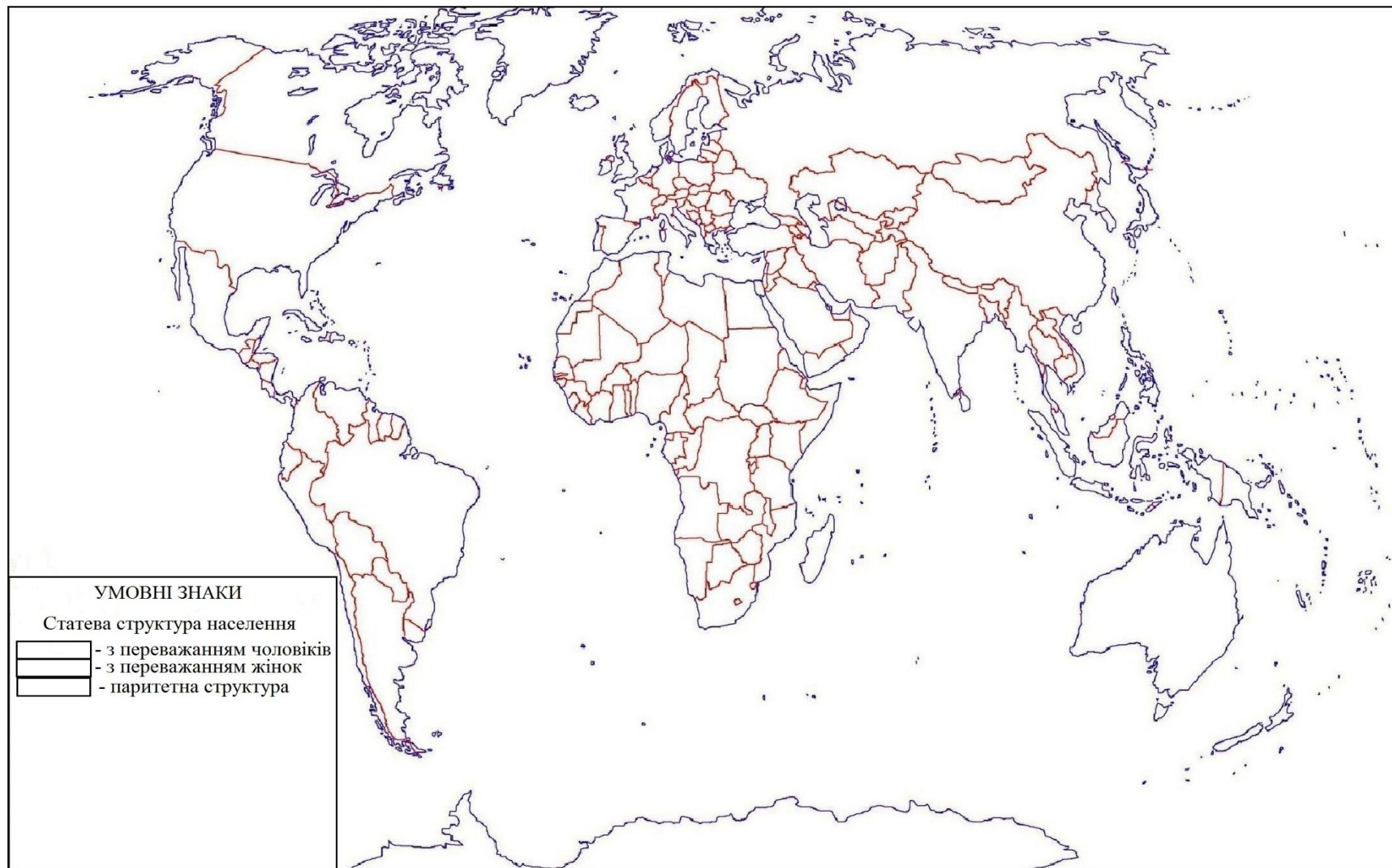
4. *Виділіть із пропонованого списку єдину країну, що має розширений режим відтворення населення:*

а) Україна; б) Естонія; в) Латвія; г) Литва; д) Болгарія; е) Беларусь; ж) Албанія.

Завдання № 4

Статеві-вікова структура населення світу

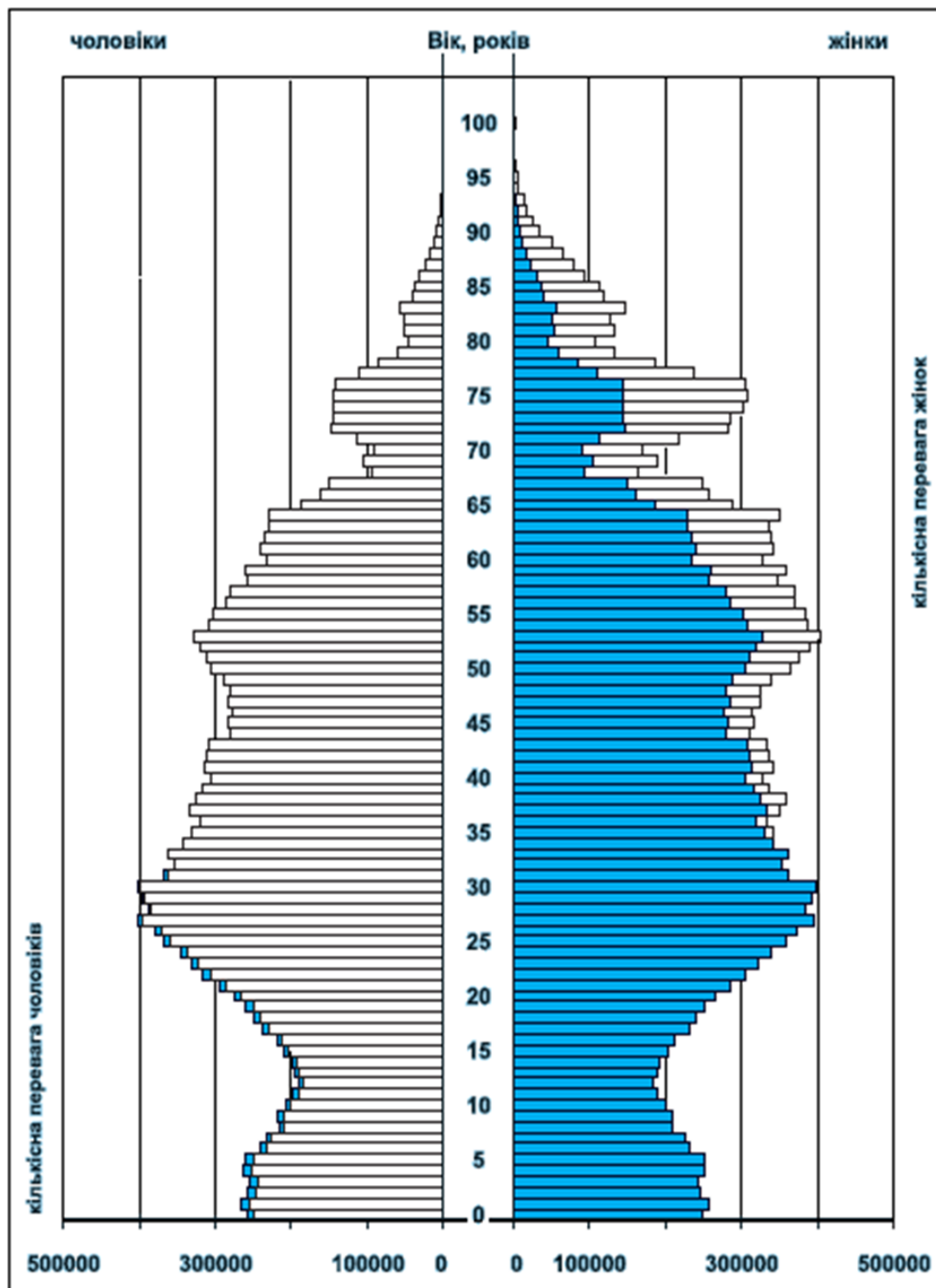
- [illegible]

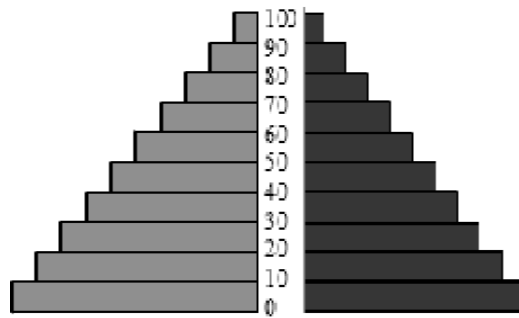
Завдання 5

Статеві-вікова структура населення України

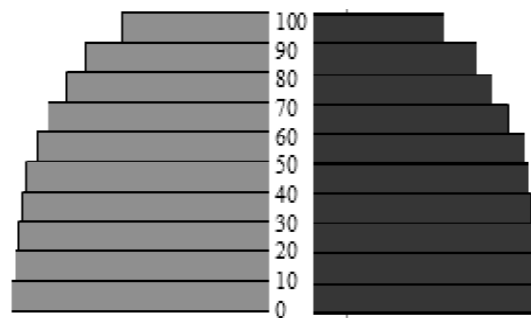
1. Доведіть залежність зовнішнього вигляду статеві-вікової піраміди від режиму відтворення населення та його основних складових – природного і механічного рухів населення.
2. Схарактеризуйте основні типи і підтипи статеві-вікових пірамід (використовуйте малюнок на наступній сторінці і текст теми 4 з навчального посібника).
3. Проаналізуйте будову наведеної нижче статеві-вікової піраміди населення України. До якого відомого типу і підтипу її можна віднести? Відповідь аргументуйте.
4. Спрогнозуйте тренд розвитку соціально-демографічних проблем України. Якими заходами демографічної політики вже сьогодні повинні реагувати органи державної влади?

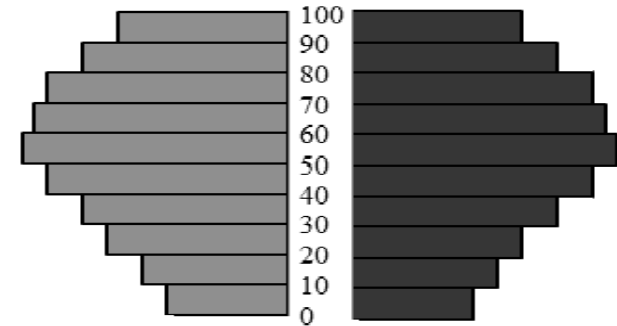
ТИПИ СТАТЕВО-ВІКОВИХ ПІРАМІД (згідно режимів відтворення населення)

РОЗШИРЕНИЙ

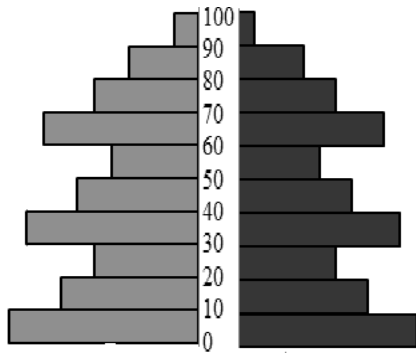

ПРОСТИЙ

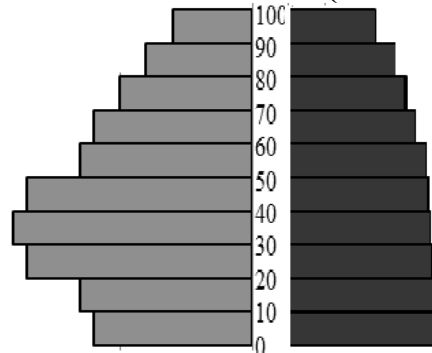

ЗВУЖЕНИЙ

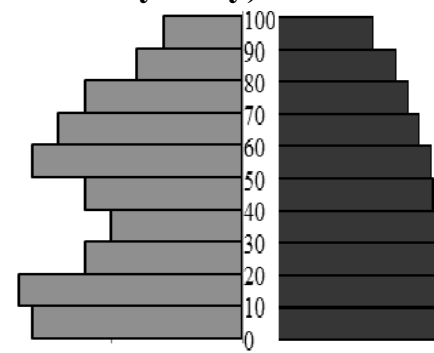
ПІДТИПИ СТАТЕВО-ВІКОВИХ ПІРАМІД (властиві кожному типу)

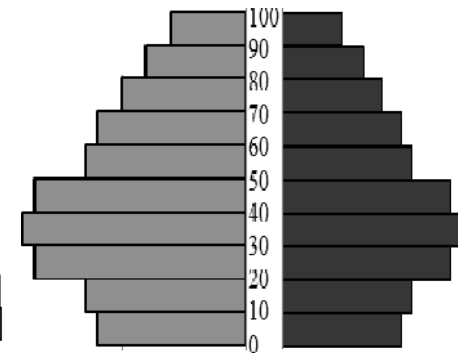
демографічна
«ялинка»

приток молодих
чоловіків на роботу

відтік молодих чоловіків
внаслідок аграрного
перенаселення
та безробіття

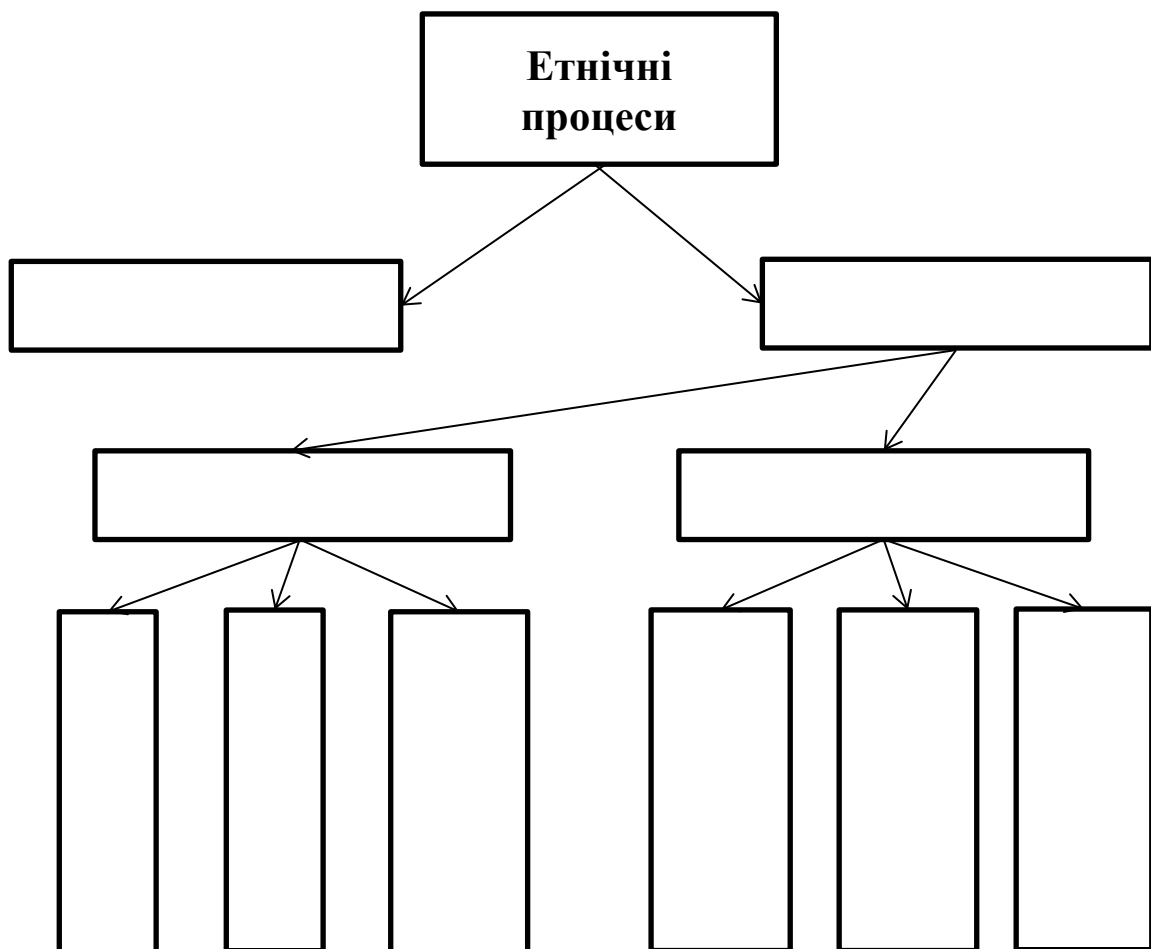
приток молодих
трудових ресурсів
в аттрактивні
високорозвинені країни

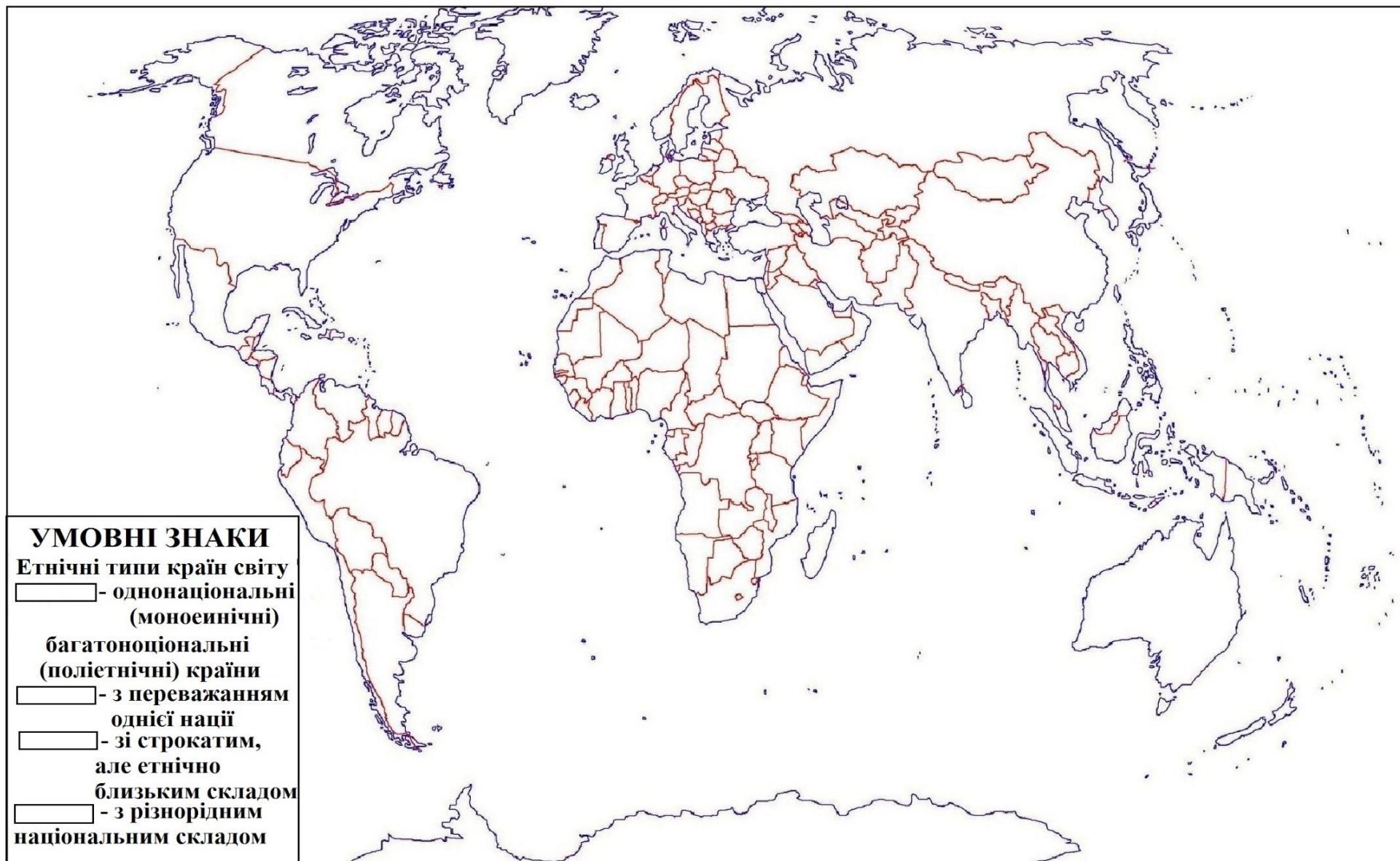
Завдання № 6

Етнічна типологія країн світу

1. Дайте визначення наукової категорії «етнос». Чому деякі дослідники проголошують етнос містичною категорією?
2. Обґрунтуйте необхідність географічного вивчення етнічної структури населення.
3. Назвіть провідні етнічні ознаки. Яку роль для формування етносу відіграє характер території його проживання?
4. Яке значення для монолітності етносів має літературна мова?
5. Висловіть своє особисте ставлення до феномену космополітизму в сучасному світі.
6. Схарактеризуйте основні типи етнічних спільнот.
7. Назвіть відмінності еволюційних і трансформаційних етнічних процесів.
8. Проаналізуйте об'єднувальні і роз'єднувальні етнічні процеси, наведіть приклади.
9. Використовуючи словник дайте визначення наступним термінам: «етнічна парціація», «етнічна сепарація», «етнічна дисперсизація», «консолідація», «асиміляція», «міжетнічна інтеграція». Створіть із названих термінів поняттєво-термінологічну систему (див. нижченаведену заготовку блок-схеми).
10. Чи обов'язково кожен етнос повинен створювати державу? Як співвідносяться між собою кількість етносів у світі на кількість держав (країн) на політичній карті світу?
11. Обґрунтуйте критерій однонаціональності (моноетнічності) та здійсніть етнічну типологію країн світу. Схарактеризуйте виділені типи.
12. Нанесіть виділені типи на відповідну контурну карту (дивіться запропоновані умовні позначення).

Поняттєво-термінологічна система «Етнічні процеси»

Завдання 7

Лінгвістична класифікація

1. Зіставте провідні підходи до класифікації етносів, назвіть переваги і недоліки кожного з них. Обґрунтуйте можливість використання мови як етнодиференціюючої ознаки.
2. Проаналізуйте модель побудови лінгвістичної класифікації народів світу. Назвіть етноси-винятки.
3. Вивчіть мовні запозичення (приклади наведені нижче) та заповніть блок-схему інтенсивності контактів української мови з використанням лінгвістичної класифікації.

Слова, запозичені українською мовою

З **грецької мови** в українську прийшли назви деяких предметів (*парус, миска*), назви рослин і тварин (*лавр, мак, м'ята, кит, крокодил*), власні імена (*Андрій, Василь, Олександр, Софія, Олена*). Але основна частина грецьких за походженням слів – це терміни, що належать до різних галузей науки, культури і мистецтва: *астрономія, географія, математика, фізика, аналіз, синтез, діалектика, метод; азот, бром, хлор; атмосфера, клімат, полюс; грам, метр; граматики, фонетика, синтаксис; театр, сцена, мелодія; демократія, монархія* тощо. З грецьких словотворчих елементів продовжують і зараз утворюватися нові слова: *аероплан, космодром, спектроскоп, фотографія, ноосфера...*

Слова **латинського походження**, за винятком деяких найдавніших запозичень (*кесар, фортуна*) і власних імен (*Марк, Юлія*), найчастіше пов'язані з наукою і технікою (*аргумент, дедукція, субстанція, мотор, контакт*), суспільно-економічною сферою (*агітація, диктатура, конституція, республіка*), медициною (*апендицит, бацила, туберкульоз, фурункул*), правом (*адвокат, нотаріус, прокуратура*), навчанням (*аудиторія, конспект, лекція, студент, факультет, університет, декан, ректор*). З нової **італійської мови** прийшла музична термінологія: *акорд, дуєт, кантата* тощо.

Вплив **французької мови** відбувся здебільшого через російську. Це запозичення назв деяких суспільно-політичних явищ (*парламент*), а також слів, пов'язаних з мистецтвом (*сюжет, бюст*), технікою (*ресора, шосе*), військовою справою (*партизан*) і побутом (*пальто, пудра, шик*).

Окремі слова були запозичені з **іспанської** (*армада, сигара*) і **румунської** (*бринза, мамалига*) мов.

Українська мова також засвоїла певну кількість слів з **німецької мови**, насамперед тих, що стосуються ремесел (*верстат, шайба*), торгівлі й управління (*бухгалтер, штраф*), військової справи (*солдат*), медицини (*бинт, лазарет*).

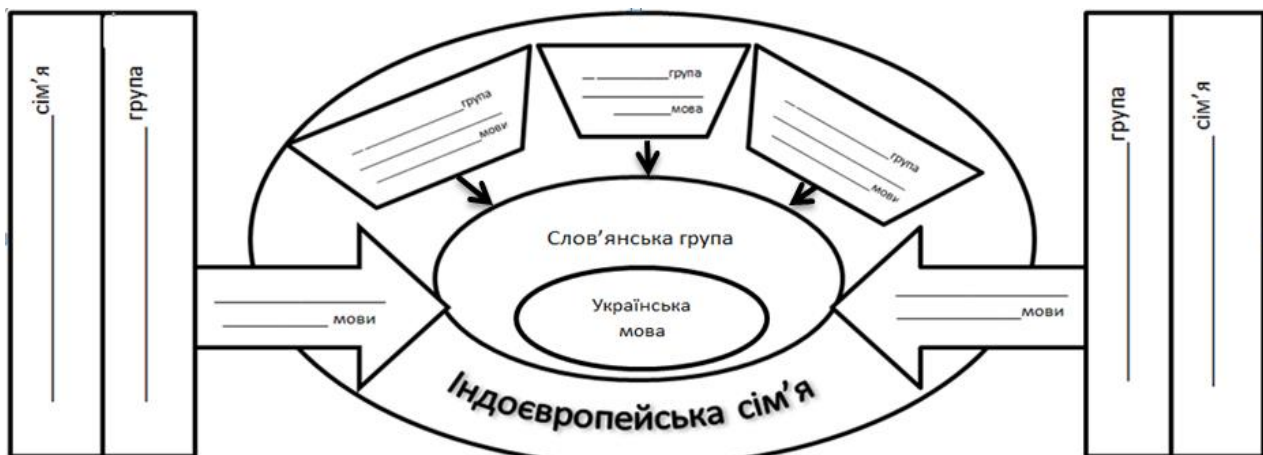
З **голландської мови** прийшли терміни, пов'язані з мореплавством та військовою справою: *боцман, рейд, шлюпка, мортира* та інші.

Англійські запозичення потрапляють до української мови також переважно через російську. Це різноманітні терміни – технічні (*блюмінг, слябінг, тунель*), спортивні (*бокс, гандбол, футбол, аут, офсайд*), морські (*докер, ихуна*), побутові (*біфштекс, плед, ром*).

Слово *гейзер* в усі мови світу ввійшло з **ісландської**.

Досить давніми є українські запозичення з **тюркських мов** (*татарської, турецької*). Це назви страв (*балик, кумис, лапша, халва*), предметів побуту і будівель (*амбар, сарай, таз*). Досить значна група термінів, пов'язаних із тваринництвом (*бугай, табун, чабан*) і, відповідно, набагато менша – з рослинництвом (*кавун*).

З **угорської мови** до української ввійшли такі слова як *бекеша* та *чардаш*, а з **фінської** – *морж, пурга*. Вплив інших мов на українську (за винятком споріднених **слов'янських**) є незначним.

Блок-схема лінгвістичних зв'язків української мови

Завдання 8

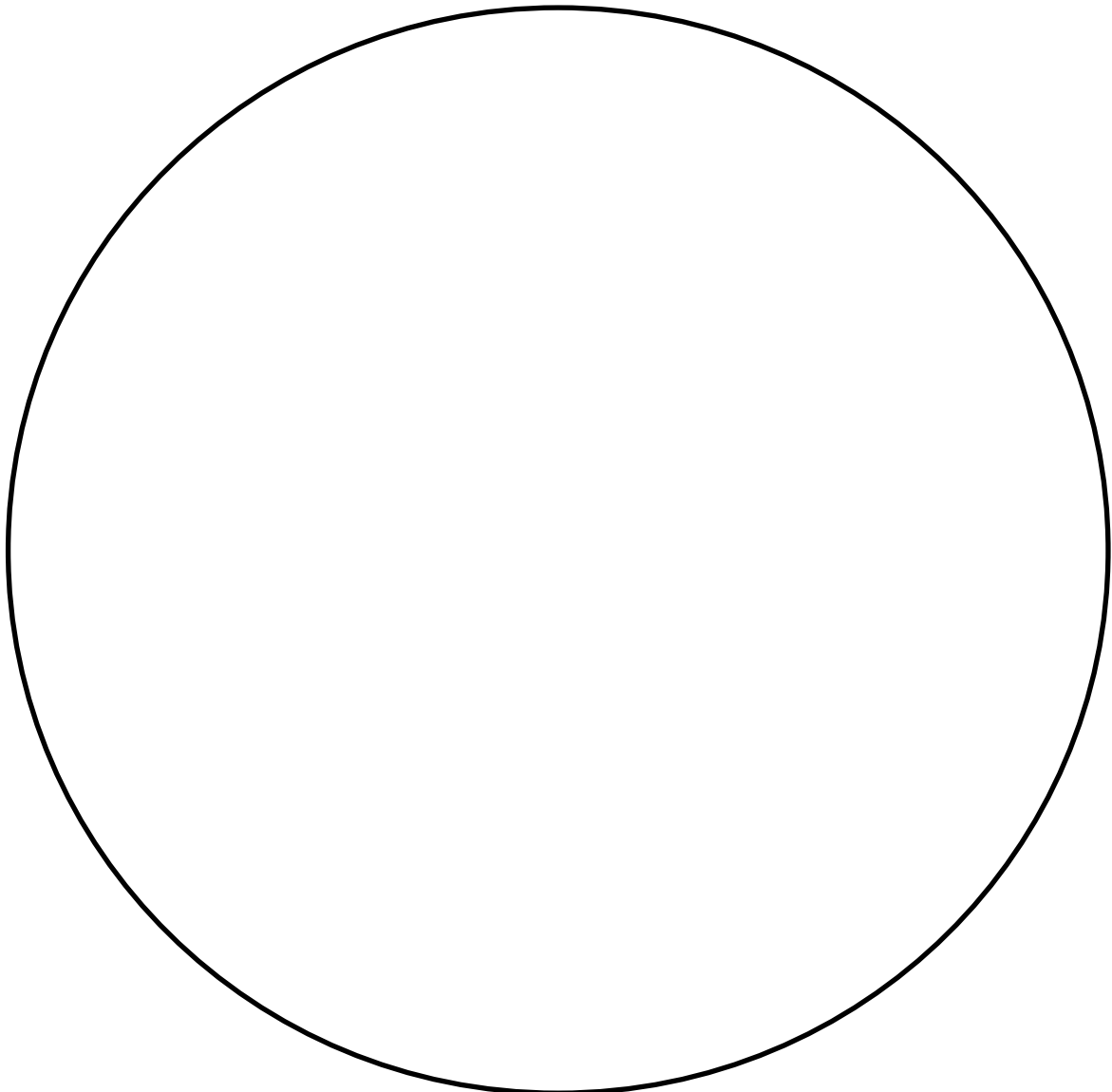
Етнічна структура населення України

1. Назвіть всі мовні сім'ї, які представлені в етнічній структурі населення України.
2. Збудуйте колову діаграму етнічної структури населення України за даними таблиці 2. Рядочки з назвами етносів можна використовувати для позначення обраного кольору.
3. Проаналізуйте кількісне співвідношення між представниками різних мовних сімей і груп в Україні. До якого типу етнічної структури відноситься наша країна?

Таблиця 2.

Ієрархія етносів, що мешкають в Україні, за часткою (%)
від загальної чисельності населення

1.	українці	77,8	8.	румун	0,3	15.	азербайджанці	0,1
2.	росіяни	17,3	9.	поляки	0,3	16.	грузини	0,1
3.	білоруси	0,6	10.	євреї	0,2	17.	німці	0,1
4.	молдаване	0,5	11.	вірмени	0,2	18.	гагаузи	0,1
5.	кримські татари	0,5	12.	греки	0,2		інші етноси	0,4
6.	болгари	0,4	13.	татари	0,2	Разом – 100%		
7.	угорці	0,3	14.	цигани	0,1			

Завдання 9

Національний склад населення України

1. На основі лінгвістичної класифікації схарактеризуйте етнічну структуру населення України (див. тему 6 навчального посібника, с. 53-61).

2. На основі даних таблиці 3 нанесіть на відповідну контурну карту частку українців від загальної чисельності населення (використовуйте запропоновану в умовних позначеннях шкалу).

3. Опишіть отриману територіальну закономірність у спільній пояснювальній записці до завдань 8, 9 і 10.

Таблиця 3.

Національний склад населення України, %

Регіон	Українці	Росіяни	Білоруси	Молдовани	Кримські татари	Інші етноси	
Україна	77,8	17,3	0,6	0,5	0,5	болгари – 0,4 угорці – 0,3	румуні – 0,3 поляки – 0,3
АР Крим	24,3	58,3	1,4	0,2	12,0	татари – 0,5	вірмени – 0,4
м. Севастополь	22,4	71,6	1,6	0,2	0,5	татари – 0,7	вірмени – 0,3
Вінницька	94,9	3,8	0,2	0,2		поляки – 0,2	євреї – 0,2
Волинська	96,9	2,4	0,3				
Дніпропетровська	79,3	17,6	0,8			євреї – 0,4	вірмени – 0,3
Донецька	56,9	38,2	0,9			греки – 1,6	татари – 0,4
Житомирська	90,3	5,0	0,4			поляки – 3,5	євреї – 0,2
Закарпатська	80,5	2,5				угорці – 12,1 румуні – 2,6	цигани – 1,1 словаки – 0,5
Запорізька	70,8	24,7	0,7			болгари – 1,4	вірмени – 0,3
Івано-Франківська	97,5	1,8					
Київська	92,5	6,0	0,5			поляки – 0,2	
м. Київ	82,2	13,1	0,6			євреї – 0,7	поляки – 0,3
Кіровоградська	90,1	7,5	0,5	0,7		вірмени – 0,3	болгари – 0,2
Луганська	58,0	39,0	0,8			татари – 0,3	вірмени – 0,3
Львівська	94,8	3,6	0,2			поляки – 0,7	
Миколаївська	81,9	14,1	0,7	1,0		болгари – 0,4 вірмени – 0,3	євреї – 0,3
Одеська	62,8	20,7	0,5	5,0		болгари – 6,1 гагаузи – 1,1	євреї – 0,5
Полтавська	91,4	7,2	0,4	0,2		вірмени – 0,2	
Рівненська	95,9	2,6	1,0			поляки – 0,2	
Сумська	88,8	9,4	0,3				
Тернопільська	97,8	1,2				поляки – 0,3	
Харківська	70,7	25,6	0,5			євреї – 0,4	вірмени 0,4
Херсонська	82,0	14,1	0,7	0,4	0,2	татари – 0,5	вірмени – 0,4
Хмельницька	93,9	3,6	0,2			поляки – 1,6	
Черкаська	93,1	5,4	0,3				
Чернівецька	75,0	4,1	0,2	7,3		румуні 12,5	поляки – 0,4
Чернігівська	93,5	5,0	0,6				

Завдання 10

Етнічна мозаїчність населення України

1. Чому проста констатація наявності певних етнічних груп недостатня для повноцінної географічної характеристики регіонів? Оцініть можливість використання в якості інтегрального показника індексів етнічної мозаїчності (строкатості).

2. Поясніть принцип побудови формули етнічної мозаїчності Б. Еккеля та особливості інтерпретації отриманих результатів (тема 5 навчального посібника, с. 50-51).

3. Нанесіть на контурну карту індекси етнічної мозаїчності регіонів України (див. таблицю 4), використовуючи запропоновану в умовних позначках градацію. Визначте регіони з найбільшою (*max*) та найменшою (*min*) в Україні етнічною строкатістю населення.

4. Проаналізуйте територіальні закономірності та зафіксуйте їх в пояснювальній записці (спільний для завдань 8, 9 та 10).

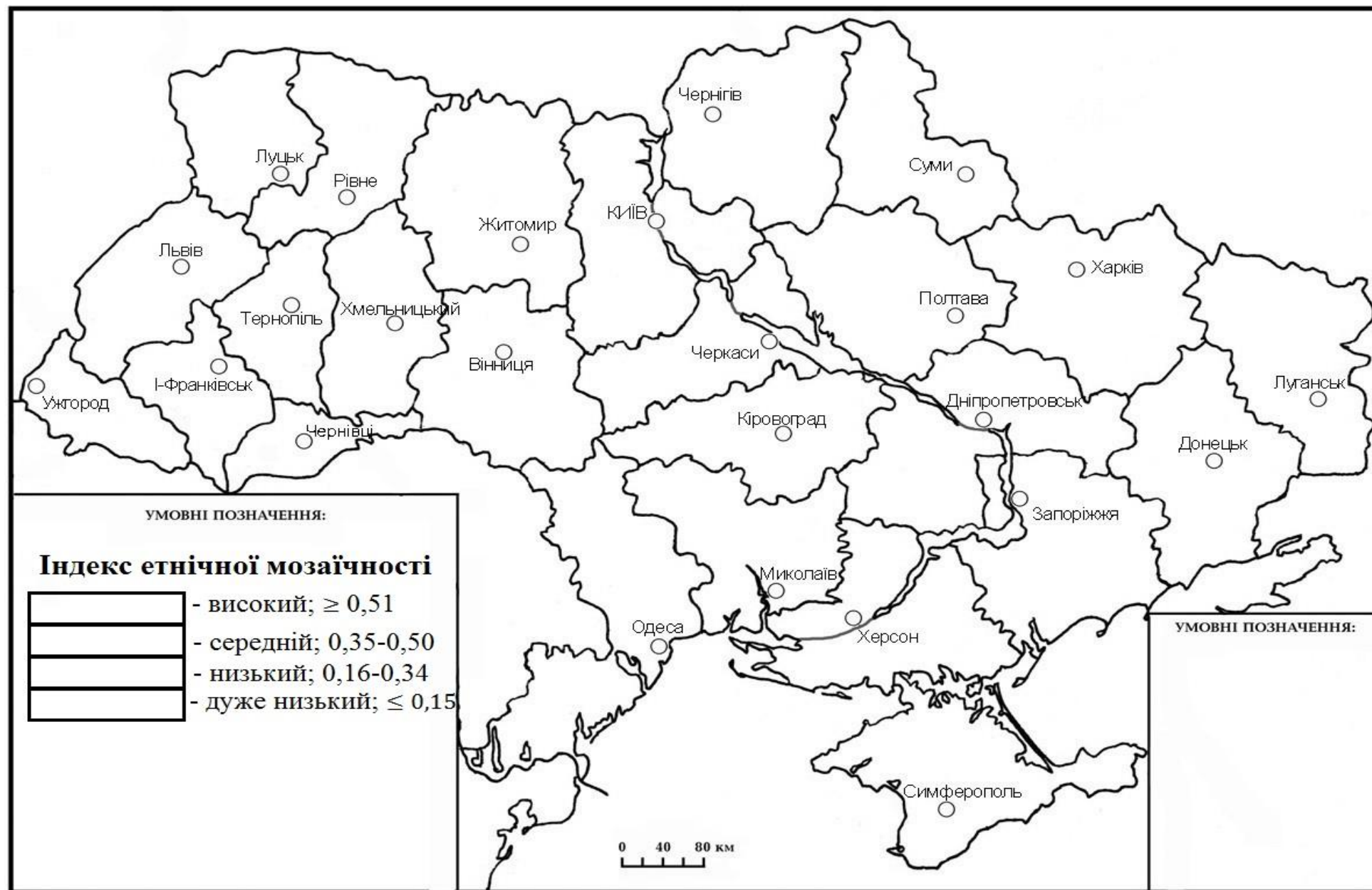
Таблиця 4.

Ступінь етнічної мозаїчності регіонів України

Регіон	P_j	Регіон	P_j
Україна	0,42		
АР Крим	0,48	Львівська	0,18
Вінницька	0,16	Миколаївська	0,39
Волинська	0,09	Одеська	0,62
Дніпропетровська	0,43	Полтавська	0,21
Донецька	0,55	Рівненська	0,12
Житомирська	0,27	Сумська	0,25
Закарпатська	0,37	Тернопільська	0,06
Запорізька	0,49	Харківська	0,49
Івано-Франківська	0,09	Херсонська	0,38
Київська	0,19	Хмельницька	0,18
м. Київ	0,43	Черкаська	0,17
Кіровоградська	0,26	Чернівецька	0,47
Луганська	0,53	Чернігівська	0,16

Пояснювальна записка:

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Завдання 11

Трудові ресурси України

1. В чому полягає відмінність між людськими ресурсами загалом і трудовими зокрема?
2. Дайте якісне і кількісне визначення науковій категорії «трудові ресурси» (використовуйте словник і тему 8 навчального посібника, с. 68-79).
3. Проаналізуйте світові відмінності верхньої і нижньої межі працездатного віку; здійсніть соціально-економічну оцінку вікового складу трудових ресурсів.
4. Проаналізуйте можливості різних країн вирішити проблему забезпечення трудовими ресурсами через збільшення пенсійного віку.
5. Чому рівень використання трудових ресурсів навіть теоретично не може становити 100%? Назвіть провідні чинники, що впливають на рівень безробіття.
6. Зіставте між собою різні форми безробіття, які з них найбільше загрожують соціальному спокою? Які рівні безробіття можна вважати допустимими, а які – критичними?
7. Позначте кольорами на контурній карті України частку населення в працездатному віці (див. таблицю 5), використовуючи запропоновану в умовних позначках градацію.
8. Проаналізуйте створену картосхему, виявіть закономірності територіальної диференціації показників та обґрунтуйте їх об'єктивність у пояснювальній записці.

Таблиця 5.

Розподіл населення України за основними віковими групами

Регіон	Відсотків від усього населення		
	молодше працездатного віку	працездатний вік	старше працездатного віку
Україна	17,3	58,9	23,8
АР Крим	17,1	60,3	22,6
Вінницька	18,2	55,3	26,5
Волинська	21,4	57,2	21,4
Дніпропетровська	16,3	59,4	24,3
Донецька	15,2	59,3	25,5
Житомирська	18,8	55,9	25,3
Закарпатська	22,3	59,8	17,9
Запорізька	16,3	59,5	24,2
Івано-Франківська	20,9	57,6	21,5
Київська	17,3	58,1	24,6
Кіровоградська	17,7	56,4	25,9
Луганська	15,3	59,6	25,1
Львівська	19,4	58,7	21,9
Миколаївська	17,9	59,6	22,5
Одеська	17,7	60,0	22,3
Полтавська	16,5	56,8	26,7
Рівненська	22,3	57,5	20,2
Сумська	16,3	57,6	26,1
Тернопільська	19,6	56,4	24,0
Харківська	15,0	61,0	24,0
Херсонська	18,5	59,3	22,2
Хмельницька	18,4	56,0	25,6
Черкаська	17,2	55,9	26,9
Чернівецька	20,4	57,8	21,8
Чернігівська	15,8	54,8	29,4
м. Київ	14,6	66,4	19,0
м. Севастополь	14,7	61,9	23,4

[illegible]

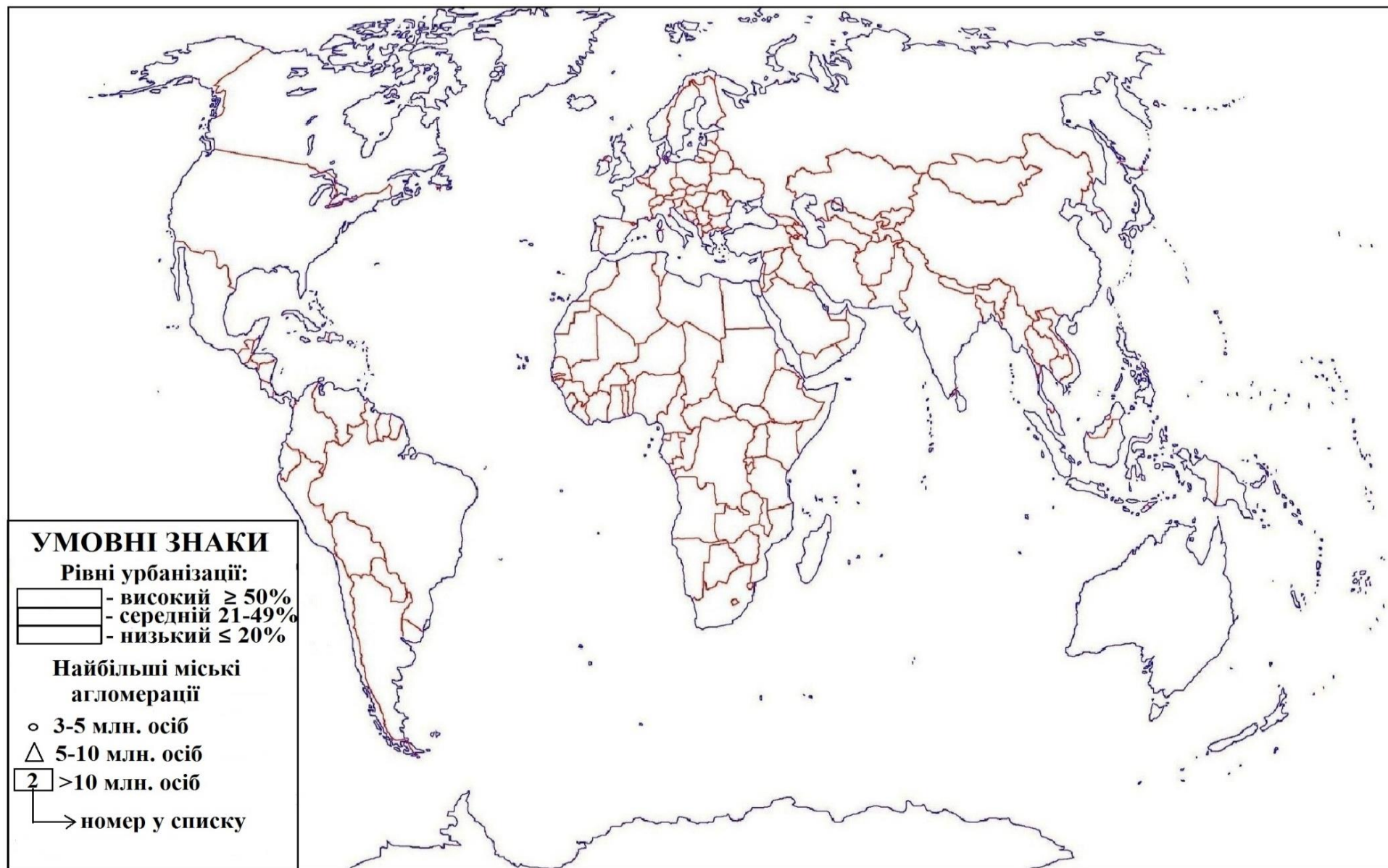
1. Дайте визначення урбанізації та поясніть чинники привабливості міського способу життя для населення і його переваги для економічного розвитку суспільства.
2. Дайте визначення населеним пунктам (поселенням) загалом та містам зокрема. На яких етапах розвитку урбанізації починають утворюватися міські агломерації і мегаполіси (використовуйте опорну схему вивчення розселення на с. 119 навчального посібника)?
3. Схарактеризуйте кількісний та якісний підходи до вивчення особливостей прояву урбанізації в світі. Назвіть класи (рівні) і типи урбанізації та їхні параметри.
4. За допомогою класифікації і функціональної типології проаналізуйте кількісні та якісні відмінності міських поселень. Доведіть, що багатофункціональність є фундаментальною ознакою сучасного міста.
5. Кольорами покажіть на відповідній контурній карті рівні урбанізації країн світу (необхідна для цього статистична інформація міститься у таблиці 6. **Примітка:** якщо певна країна відсутня у списку (наприклад, Гамбія), то це означає, що її рівень урбанізації відповідає загально регіональному класу; отже якщо рівень урбанізації Африки середній (38%), то Гамбію на картосхемі треба позначити як середньоурбанізовану країну).
6. Виділіть у таблиці 6 країни з найвищим та найнижчим у світі рівнями урбанізації.
7. Нанесіть на контурну карту найбільші міські агломерації світу (таблиця 10.1 на с. 90 навчального посібника), зберігаючи їх нумерацію за чисельністю у своєму регіоні. Градація людності міських агломерацій запропонована в умовних позначеннях.
8. Опишіть виявлені територіальні закономірності і поясніть феномен надвисоких рівнів урбанізації в деяких країнах «третього світу» (особливо в Латинській Америці):

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue or grey ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Таблиця 6.

Частка міського населення, %

Весь світ	53	<u>Азія</u>	37	Румунія	56
<u>Африка</u>	38	Китай	32	Польща	66
Бурунді	9	КНДР	60	Молдова	46
Ефіопія	18	Південна Корея	82	Данія	85
Кенія	33	Монголія	64	Фінляндія	67
Мадагаскар	30	Японія	79	Норвегія	76
Малаві	25	Камбоджа	16	Швеція	83
Мозамбік	40	Індонезія	41	Ірландія	59
Руанда	6	Лаос	24	Великобританія	90
Сомалі	28	Малайзія	57	Естонія	69
Уганда	14	М'янма	28	Латвія	69
Танзанія	33	Філіппіни	59	Литва	68
Замбія	40	Таїланд	22	Албанія	42
Зімбабве	35	В'єтнам	20	Боснія і Герцеговина	43
Ангола	34	Афганістан	22	Греція	60
Камерун	49	Бангладеш	25	Італія	67
ЦАР	41	Бутан	7	Іспанія	78
Чад	24	Індія	28	Македонія	62
ДР Конго	30	Іран	52	Португалія	64
Республіка Конго	63	Непал	12	Сербія і Чорногорія	52
Габон	81	Пакистан	37	Словенія	50
Алжир	60	Шрі Ланка	24	Хорватія	58
Єгипет	45	Азербайджан	57	Австрія	65
Лівія	88	Вірменія	70	Бельгія	97
Марокко	56	Грузія	61	Нідерланди	89
Судан	36	Ірак	77	Німеччина	88
Туніс	66	Ізраїль	91	Франція	76
Ботсвана	50	Йорданія	74	Швейцарія	68
Лесото	28	Казахстан	56	<u>Латинська Америка</u>	<u>75</u>
Намібія	31	Киргизстан	33	Куба	75
ПАР	50	Узбекистан	37	Гаїті	36
Свазіленд	23	Кувейт	98	Коста-Ріка	48
Бенін	42	Ліван	90	Сальвадор	47
Буркіна-Фасо	19	Оман	84	Гватемала	40
Кот-д'Івуар	46	ОАЕ	86	Мексика	74
Гана	38	Саудівська Аравія	86	Панама	56
Гвінея	33	Сирія	55	Аргентина	90
Ліберія	45	Таджикистан	28	Бразилія	81
Малі	30	Туреччина	75	Чилі	86
Мавританія	58	Туркменістан	45	Парагвай	56
Нігер	21	Ємен	25	Уругвай	91
Нігерія	44	<u>Європа</u>	<u>75</u>	<u>Англо-Америка</u>	<u>77</u>
Сенегал	47	Болгарія	70	США	77
Сьєрра-Леоне	37	Білорусь	71	Канада	77
Того	33	Чехія	75	<u>Австралія і Океанія</u>	<u>70</u>
<u>Росія</u>	<u>73</u>	Словаччина	57	Австралія	85
		Угорщина	64	Нова Зеландія	86
		Україна	67	Папуа–Нова Гвінея	17

Завдання № 13

Територіальна диференціація урбанізації в Україні

1. Проаналізуйте статистичні дані таблиці 7, виділіть адміністративно-територіальні одиниці з найвищим та найнижчим рівнями урбанізації в Україні. Скільки областей України (та які) мають перевагу сільського населення над міським?

2. Поясніть феномен існування в деяких пострадянських країнах селищ міського типу. Чому їх населення зараховується до міського?

3. Який етап урбанізації проходить Україна (відповідь аргументуйте)?

4. Починаючи від якої людності місто починає створювати агломераційний ефект?

5. Назвіть найбільший за чисельністю населення райцентр України та найменший обласний центр. Порівняйте їх показники людності. Впливом яких факторів можна пояснити такі несподівані відмінності?

6. Кольорами на картосхемі передайте частку міського населення (використовуйте статистичні дані таблиці 7 та пропоновані умовні позначки картосхеми). Опишіть територіальну закономірність та вкажіть провідні чинники її формування в пояснювальній записці.

7. Значками із відповідною нумерацією (дивись таблицю 8) покажіть розташування найбільших міст України (≥ 100 тис. осіб). Нумерація на картосхемі повинна збігатися із такою в таблиці. Позначення для класів міст представлені в умовних знаках контурної карти. Зафіксовані особливості слід охарактеризувати в пояснювальній записці.

Таблиця 7.

Співвідношення міського і сільського населення в Україні, %

Регіон	Міське населення	Сільське населення
Україна	67	33
АР Крим	63	37
Вінницька область	46	54
Волинська область	50	50
Дніпропетровська область	83	17
Донецька область	90	10
Житомирська область	56	44
Закарпатська область	37	63
Запорізька область	76	24
Івано-Франківська область	42	58
Київська область (без Києва / з Києвом)	58/80	42/20
Кіровоградська область	60	40
Луганська область	86	14
Львівська область	59	41
Миколаївська область	66	34
Одеська область	66	34
Полтавська область	59	41
Рівненська область	47	53
Сумська область	65	35
Тернопільська область	42	58
Харківська область	78	22
Херсонська область	60	40
Хмельницька область	51	49
Черкаська область	54	46
Чернівецька область	40	60
Чернігівська область	58	42

Список міст України людністю більше 100 тис. осіб:

(за даними Всеукраїнського перепису¹ населення 2001 року)

1. **Київ** – 2602
2. **Харків** – 1470
3. **Дніпропетровськ** – 1064
4. **Одеса** – 1029
5. **Донецьк** – 1016
6. **Запоріжжя** – 814
7. **Львів** – 732
8. **Кривий Ріг** – 667
9. **Миколаїв** – 514
10. **Маріуполь** – 492
11. **Луганськ** – 463
12. **Макіївка** – 390
13. **Вінниця** – 357
14. **Сімферополь** – 343
15. **Севастополь** – 341
16. **Херсон** – 328
17. **Полтава** – 318
18. **Чернігів** – 301
19. **Черкаси** – 295
20. **Суми** – 293
21. **Горлівка** – 292
22. **Житомир** – 284
23. **Дніпродзержинськ** – 256
24. **Хмельницький** – 254
25. **Кіровоград** – 253
26. **Рівне** – 249
27. **Чернівці** – 240
28. **Кременчук** – 234
29. **Тернопіль** – 228
30. **Івано-Франківськ** – 218
31. **Луцьк** – 209
32. **Біла Церква** – 200
33. **Краматорськ** – 181
34. **Мелітополь** – 160
35. **Керч** – 157
36. **Нікополь** – 135
37. **Слов'янськ** – 125
38. **Бердянськ** – 121
39. **Сєверодонецьк** – 120
- 40.-41. **Алчевськ і Павлоград** – по 119
42. **Ужгород** – 118
43. **Лисичанськ** – 115
44. **Євпаторія** – 106
45. **Єнакієве** – 104
46. **Кам'янець-Подільський** – 100.

Пояснювальна записка:

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

¹ Згадайте особливості **перепису** населення як наукової статистичної операції. Чому переписи проводять порівняно нечасто? Чому досі існують країни, які жодного разу не проводили повноцінний перепис населення?

Завдання 14

«Хвилі міграцій»

1. Поясніть специфіку вживання термінів «механічне відтворення», «механічний рух селення», «міграція» та «сальдо міграцій».

2. Наведіть приклади, коли механічний рух населення відігравав більшу роль у формуванні певних територіальних груп населення, аніж природне відтворення (використовуйте теми 2 і 12 навчального посібника та опорні схеми вивчення населення і розселення на сторінках 118 і 119).

3. Зіставте між собою схеми поділу міграційних рухів населення за видами, типами, характером і контрольованістю.

4. Чому так звана «маятникова міграція» швидше характеризує спосіб життя мешканців міських агломерацій та мегаполісів, аніж власне механічний рух населення?

5. Доведіть вирішальний вплив міграційних рухів на етногенез деяких сучасних націй. Наведіть конкретні приклади. Поясніть механізми дії міжетнічної інтеграції.

6. Схарактеризуйте сплески міграційної активності («хвилі міграцій») та нанесіть їх напрямки на контурну карту. Наслідки таких «хвиль» опишіть в пояснювальній записці.

7. Чому «хвилі міграцій» нових часів не мають власних назв?

8. Опишіть територіальні особливості «хвиль міграцій» давніх і нових часів, відшукайте спільні та індивідуальні риси (вказіть регіони-«донори» та регіони-«реципієнти», оцініть потужність міграційних рухів різних напрямків), назвіть винятки.

9. Яка принципова географічна відмінність напрямків сучасних зовнішніх міграцій? Впливом яких факторів відтворення населення це можна пояснити?

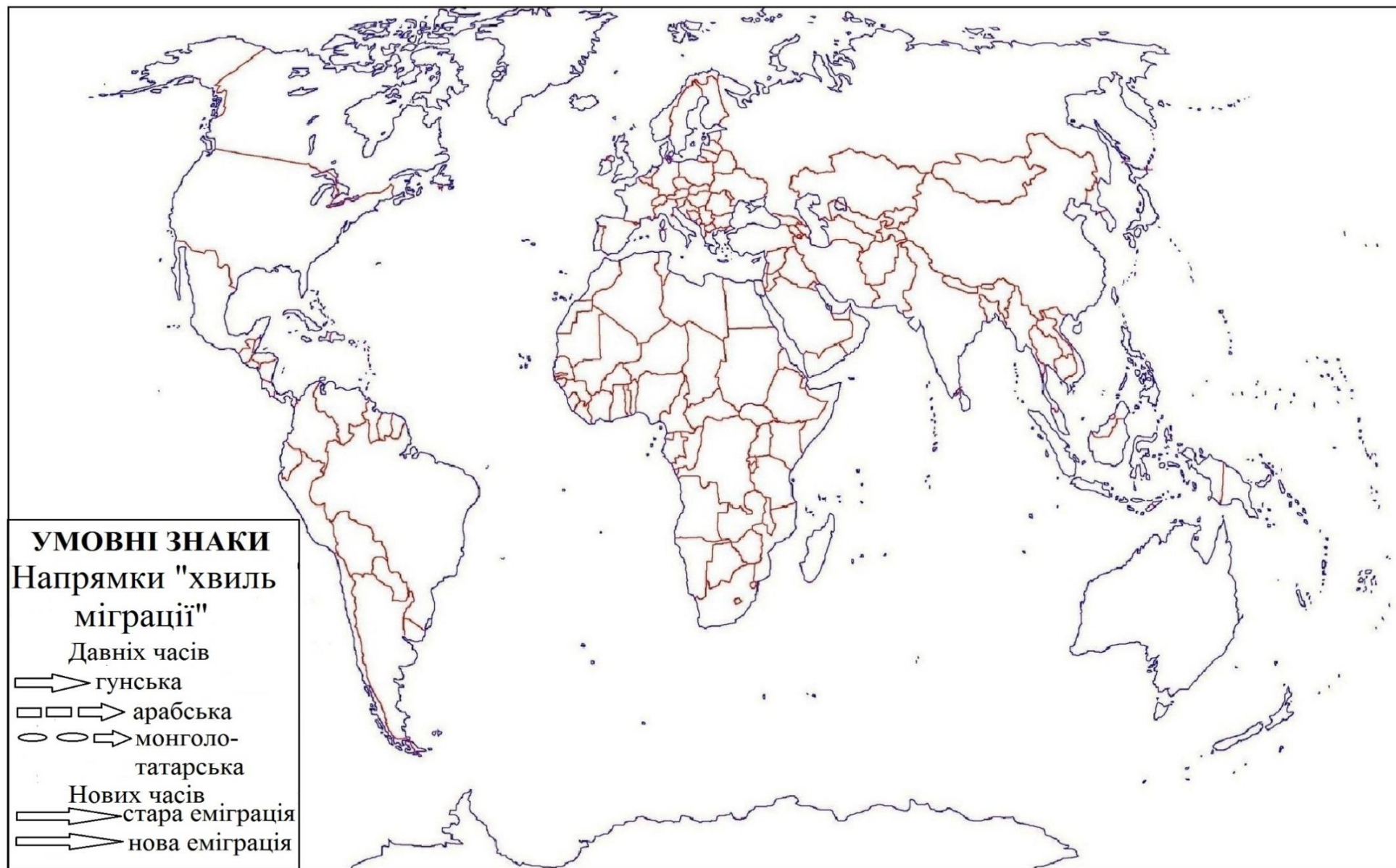
10. Чому сучасні міжнародні міграції вже не мають «хвильового» характеру?

11. Назвіть провідні чинники формування етнічних діаспор. Виділіть та схарактеризуйте 4 сплески української еміграції. Назвіть країни з найбільшими українськими діаспорами.

12. Поясніть феномен «сходінчатості» як зовнішніх, так і внутрішніх міграцій населення.

Пояснювальна записка:

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Навчально-методичне видання

Географія населення: методичні вказівки для виконання самостійної роботи студентів

Сергій Іванович Сюткін, канд. геогр. наук, доцент кафедри загальної
та регіональної географії СумДПУ імені А.С. Макаренка

Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2016.

Свідоцтво ДК № 231 від 02.11.2000 р.

Відповідальний за випуск *Нешатаєв Б.М.*

Комп'ютерний набір *Сюткін С.І.*

Здано в набір 30.03.16. Підписано до друку 05.04.16. Формат 60×84/16.

Друк ризогр. Папір офсет. Умовн. друк. арк. 1,2. Обл.-вид. арк. 1,5. Наклад 50 прим.